

ЛАБОРАТОРНЕ ЗАНЯТТЯ № 26

Тема. Головний мозок: проміжний і кінцевий мозок.

Мета – вивчити будову проміжного мозку та кінцевого мозку.

Матеріали: вологі препарати та муляжі головного мозку, таблиці, підручники, атласи анатомії людини.

ЗМІСТ ЛАБОРАТОРНОГО ЗАНЯТТЯ

Завдання 1. Розгляньте положення, будову і функціональне значення ділянок проміжного мозку, виокремлюючи основні їхні структури.

Проміжний мозок складається з таких ділянок: парного *таламуса* (горба, чи зорового горба), *епіталамуса* (надгорбової ділянки), *метаталамуса* (загорбової ділянки) та *гіпоталамуса* (підгорбової ділянки). Порожниною проміжного мозку є *третій шлуночок*. Розгляньте основні структури ділянок проміжного мозку:

- у *таламусі* (*thalamus*): ядра зорового горба;
- у *епіталамусі* (*epithalamus*): шишкоподібна залоза;
- у *гіпоталамусі* (*hypothalamus*): сірий горб, лійка, гіпофіз, зорове перехрестя, парні сосочкові тіла та парний зоровий шлях;
- у *метаталамусі* (*metathalamus*): бічне та присереднє колінчасті тіла.

Зверніть увагу на *сітчастий утвір* (*ретікулярну формацію*) (*formatio reticularis*), розміщений у стовбурі головного мозку, його функціональне значення, зв'язки з іншими структурами мозку.

Завдання 2. Ознайомтеся із зовнішньою будовою кінцевого мозку.

До *кінцевого мозку (telencephalon)*, або *великого мозку (cerebrum)* належать *права і ліва півкулі великого мозку (hemispherium cerebri)*, з'єднані між собою *мозолистим тілом*. На препаратах, муляжах і таблицях розгляньте зовнішню будову півкуль великого мозку (рис. 1).

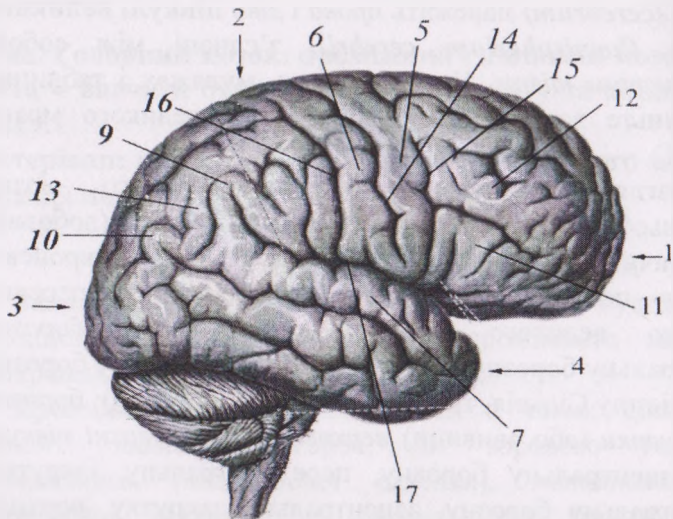
Розгляньте *поверхні* півкуль великого мозку (верхньобічну, присередню і нижню), *полюси* (лобовий, потиличний, скроневий), *частки* (лобову, скроневу, тім'яну, потилична, острівець), *поздовжню та поперечну щілини* великого мозку, *міжчасткові борозни* (центральну борозну або борозну Роланда, бічну борозну або щілину Сільвія, тім'яно-потиличну борозну); *борозни і закрутки* (або звивини) *верхньобічної поверхні півкуль* (передцентральну борозну, передцентральну закрутку, зацентральну борозну, зацентральну закрутку, верхню, середню і нижню лобові закрутки, верхню, середню і нижню скроневі закрутки); *борозни і закрутки присередньої і нижньої поверхні півкуль* (борозну мозолистого тіла, поясну закрутку, поясну борозну, острогову борозну, морськочоникову борозну, приморськочоникову закрутку, гачок, нюхову борозну).

Мозолисте тіло, його частини й функціональне значення.

Завдання 3. Ознайомтеся з *внутрішньою будовою півкуль кінцевого мозку*:

- *кора великого мозку (cortex cerebri)*;
- *основні (базальні або підкіркові) ядра*: хвостате ядро, сочевицеподібне ядро (*лушпина і біда куля, у якій виокремлюють бічну біду кулю та присередню біду кулю*), огорожа, мигдалеподібне тіло. Стріопалідарна система, її функціональне значення;

- *бічні шлуночки (ventriculus lateralis)*.

Рис. 1. Головний мозок:

борозни і закрутки (звивини) верхньобічної поверхні:
 1 – лобова частка; 2 – тім'яна частка; 3 – потилична частка; 4 – скронева частка; 5 – передцентральна закрутка; 6 – зацентральна закрутка; 7 – скронева закрутка; 9 – надкрайова закрутка; 10 – кутова закрутка; 11 – нижня лобова закрутка; 12 – середня лобова закрутка; 13 – нижня тім'яна закрутка; 14 – центральна борозна; 15 – передцентральна борозна; 16 – зацентральна борозна; 17 – бічна борозна

Завдання 4. Ознайомтеся з будовою *кори великого мозку (cortex cerebri)*. Розгляньте клітинну будову кори. Вивчіть локалізацію в корі півкуль кіркових кінців або центрів аналізаторів:

- *першої сигнальної системи* – рухового, шкірної чутливості, слухового, зорового, нюхового і смакового;

- *другої сигнальної системи* – рухового аналізатора артикуляції мови, слухового аналізатора усної мови, рухового та зорового аналізаторів письмової мови.

Завдання 5. Розгляньте структури нюхового мозку: *нюхові цибулини, нюхові шляхи, нюхові трикутники, передню пронизану речовину, поясну закрутку, морський коник (гіпокамп), приморськоконикову закрутку, морськоконикову борозну, гачок, склепіння і сосочкові тіла. Лімбічний комплекс.*

Завдання 6. Розгляньте бічні шлуночки (*ventriculus lateralis*), їхні частини та з'єднання з іншими порожнинами мозку.

Завдання 7. Випишіть у зошит і вивчіть латинські назви основних структур проміжного та кінцевого мозку.

КОНТРОЛЬНІ ЗАПИТАННЯ.

1. Назвіть і покажіть межі і частини проміжного мозку.
2. Опишіть будову таламуса, епіталамуса, метаталамуса.
3. Основні структури гіпоталамуса.
4. Які структури утворюють стінки третього шлуночка?
5. Назвіть і покажіть поверхні, полюси, частки півкуль великого мозку.
6. Назвіть і покажіть борозни й закрутки верхньобічної, присередньої та нижньої поверхонь півкуль великого мозку.
7. Які шари має кора півкуль великого мозку?
8. Назвіть і покажіть розміщення кіркових кінців аналізаторів першої і другої сигнальної систем.

9. Основні ядра півкуль великого мозку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

Основна література:

1. Музика Ф. В. Анатомія людини: навч. посіб. / Музика Ф.В., Гриньків М.Я., Куцериб Т.М. – Л.: ЛДУФК, 2014. – 360 с.
2. Гриньків М. Я. Анатомія людини: навч. посіб. для лабораторних занять / Гриньків М. Я., Музика Ф. В., Маєвська С. М., Куцериб Т. М. – Л.: ЛДУФК, 2015. – 128 с.
3. Анатомия человека. В двух томах / Под ред. М. Р. Сапина // – М.: Медицина, 1987.
4. Синельников Р. Д. Атлас анатомии человека / Синельников Р. Д. // Т.1, 2, 3. – М.: Медицина, 1978.
5. Липченко А. Я. Атлас нормальной анатомии человека / Липченко А. Я., Самусев Р. П. // – М.: Медицина, 1989.

Додаткова література:

1. Очкуренко О. М. Анатомія людини / Очкуренко О. М., Федотов О. В. // – К.: Вища школа, 1992.
2. Свиридов О. І. Анатомія людини / Свиридов О. І. // – К.: Вища школа, 2001.
3. Федонюк Я. І. Функціональна анатомія / Федонюк Я. І., Мицкан Б. М., Попель С. Л. та ін. // – Тернопіль, 2007.
4. Иваницкий М. Ф. Анатомия человека / Иваницкий М. Ф. // – М.: ФиС, 1985.
5. Анатомия человека / Под ред. Гладышевой А.А. // – М.: ФиС, 1977.
6. Хоменко Б. Г. Анатомія людини. Практикум / Хоменко Б. Г. // – К.: Вища школа, 1991.

7. Міжнародна анатомічна номенклатура.
Український стандарт / Під ред. Бобрика І. І.,
Ковешнікова В. Г. // Київ.: Здоров'я, 2001.